

DOI: 10.31548/hspedagog13(3).2022.58-68

УДК 378.013.42:37.015.31:7

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СИТУАЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ (НА ПРИКЛАДІ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ СЦЕНАРНОЇ РОБОТИ І АРТ-ТЕРАПІЇ»)

ОСАДЧЕНКО І. І., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: osadchenkoinna@nubip.edu.ua

Анотація. У статті на основі аналізу наукових джерел та емпіричного матеріалу схарактеризовано теоретичні засади застосування технології ситуаційного навчання у підготовці майбутніх соціальних працівників (на прикладі викладання навчальної дисципліни «Основи сценарної роботи і арт-терапії»). Професійну діяльність майбутніх соціальних працівників описано як ситуаційну діяльність, під час якої один тип професійної ситуації змінюється іншим або спонукає до виникнення іншої професійної ситуації. Для того, щоб навчитися ухвалювати правильні рішення, необхідно тренувати цю здатність, а тому повноцінні професійні знання та навички можна отримати лише розвиваючи ситуаційне мислення у процесі ситуаційного аналізу. Аналіз реальної навчальної ситуації за ролями на заняттях з дисципліни «Основи сценарної роботи і арт-терапії» допоможе майбутнім соціальним працівникам сформулювати власне ставлення до неї, набувати досвіду через гру, сприяти розвитку уяви та навичок критичного мислення, вміння знаходити й розглядати альтернативні варіанти дій, співчувати іншим. Зазначено, що сучасний професійний розвиток майбутніх соціальних працівників має реалізовуватися через впровадження дидактично обґрунтованого розв'язання широкого кола професійних ситуацій у процесі викладання навчальної дисципліни «Основи сценарної роботи і арт-терапії». Наголошено на одному із протиріч професійної підготовки: між традиційним підходом до дидактичної системи підготовки майбутніх соціальних працівників та реаліями освітньої діяльності, що вимагає від фахівця ситуаційної мобільності, котра є результатом спеціальної ситуаційної підготовки із застосуванням відповідної технології.

Ключові слова: освітні технології; технологія ситуаційного навчання; «Основи сценарної роботи та арт-терапії», ситуація; професійна ситуація; ситуаційне мислення; ситуаційне навчання; підготовки майбутніх соціальних працівників.

Актуальність (Introduction). Одним із пріоритетних завдань підготовки майбутніх фахівців соціальної роботи та підвищення їхньої кваліфікації є модернізація вищої освіти – освітнього процесу у закладах вищої освіти (далі – ЗВО). Зазначене має реалізуватися шляхом звернення до нових освітніх парадигм, що відрізняються гнучкістю, економічністю та технологічністю з дидактичної точки зору. Надто гостро означене питання постає у воєнний час, коли від якості підготовки майбутніх со-

ціальних працівників залежить подальша ефективність функціонування соціальної сфери України, котра відбудовуватиметься у повоєнний час.

У наукових дослідженнях щодо професійної підготовки майбутніх соціальних працівників науковці (О. Бартош [1], А. Дуля [2], М. Довга [5], М. Житинська [3], Г. Михайлишин [5], Л. Романовська [11], С. Сургова [13] та ін.) сходяться на думці про важливість і актуальність удосконалення та розвитку інноваційних освітніх технологій, застосову-

ваних у ЗВО. У результаті впровадження таких технологій у професійну підготовку майбутніх соціальних працівників можна продуктивно підійти до вирішення проблеми розвитку їхнього професіоналізму в процесі викладання дисциплін циклу професійної підготовки, зокрема в процесі викладання професійно-орієнтованої дисципліни «Основи сценарної роботи і арт-терапії». Застосування сучасних технологій навчання сприяє формуванню здатності майбутніх соціальних працівників самостійно й мобільно ухвалювати різноманітні рішення щодо завдань професійної діяльності, розвивати навички самореалізації та саморозвитку і у процесі навчання у ЗВО, і після його закінчення, зважаючи на ускладнені воєнні та повоєнні обставини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Переважно сучасні дослідження у контексті підготовки майбутніх соціальних працівників присвячено конкретній компетентнісній спрямованості цього процесу, тобто їхній підготовці до: роботи з молодими сім'ями шляхом дотримання у ЗВО комплексу організаційно-педагогічних умов професійної підготовки (М. Довга, Г. Михайлишин [5]); превентивної діяльності шляхом реалізації авторської інтерпретації цього процесу (Ю. Сургова [13]); здійснення соціальної роботи з військовослужбовцями та їхніми сім'ями шляхом надання комплексних соціальних послуг цій категорії клієнтів з урахуванням їхніх особливостей функціонування, специфічних проблем і потреб, з метою чого наведено досвід впровадження змістового модуля «Соціальна робота з військовослужбовцями та їх сім'ями» (А. Дуля [2]); надання паліативної допомоги людям похилого віку (М. Житинська [3]) та ін. Опрацьовано розробку єдиної системи підготовки соціальних працівників, яка б забезпечувала загальний підхід до проблеми та особливості роботи кожного ЗВО (Л. Романовська [11]).

На думку науковців (А. Кіктенко [8], О. Любарська [8], О. Матвієнко [4], О. Пехота [8], О. Пометун [9], С. Сисоєва [12], Ю. Сурмін [14] та ін.), враховуючи світовий досвід та інтегруючи досягнення науки і техніки в освіту в сучасних умовах, можна забезпечити відповідність інтелектуальних і технологічних ресурсів України вимогам економічних реформ. Педагогічні технології, на думку А. Кіктенко [8], О. Любарської [8], О. Пехоти [8], С. Сисоєвої [12], забезпечують перетворення освітнього процесу в ЗВО на цілеспрямовану діяльність усіх суб'єктів оскільки вони спрямовані на «підвищення ефективності навчального процесу, що гарантує досягнення запланованих результатів навчання» (О. Пометун) [9, с. 24]. Тому одним із актуальних завдань дидактики вищої освіти є визначення оптимальних методів, відбір змісту, методів, форм і технологій навчання, викладання конкретних навчальних дисциплін у ЗВО майбутнім фахівцям, зокрема майбутнім соціальним працівникам. Водночас у нормативному змісті підготовки майбутніх соціальних працівників (Стандарт вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» [10]) наголошено на формуванні здатності та готовності демонструвати навички творчого вирішення проблем та ухвалювати інноваційні, зважені рішення; ухвалювати практичні рішення щодо покращення соціального забезпечення та підвищення соціальної захищеності клієнтів; застосовувати знання у практичних ситуаціях. Отже, акцентується увага на застосуванні технологій навчання у підготовці майбутніх соціальних працівників, які б сприяли формуванню уміння мобільно-правильно ухвалювати рішення у повсякденних професійних ситуаціях. Це завдання, на наш погляд, ймовірно виконати за умови застосування у підготовці майбутніх соціальних працівників технології ситуаційного навчання.

Мета (Purpose). На основі аналізу наукових джерел та емпіричного матеріалу схарактеризувати теоретичні

засади застосування технології ситуаційного навчання у підготовці майбутніх соціальних працівників (на прикладі викладання навчальної дисципліни «Основи сценарної роботи і арт-терапії»).

Методи (Methods). Обґрунтування концептуальних засад технології ситуаційного навчання у підготовці майбутніх фахівців в умовах ЗВО здійснено автором окремим дослідженням [6]. Наразі у статті використано теоретичні методи дослідження: аналіз, синтез, порівняння та узагальнення сучасних вітчизняних та зарубіжних джерел, інтерпретація результатів цього аналізу з метою визначення пріоритетних завдань професійної підготовки майбутніх соціальних працівників та здійснення характеристики теоретичних засад застосування технології ситуаційного навчання у підготовці майбутніх соціальних працівників (на прикладі викладання навчальної дисципліни «Основи сценарної роботи і арт-терапії»).

Результати (Results). Завданням сучасної вищої освіти є розробка нових освітніх технологій і вирішення конкретних освітніх проблем, що сприяють розкриттю потенційних можливостей студентів, про що йдеться у нормативних документах [10]. На таких завданнях наголошують науковці як на постійному підвищенні якості вищої освіти та оновленні змісту навчання майбутнього фахівця з урахуванням вимог сучасного інформаційно-технологічного суспільства (С. Сисоєва) [12, с. 5]; використанні «передових технологій навчання, зібраних практикою, насамперед активних форм, методів і прийомів навчання...» (О. Матвієнко) [4, с. 8]; організації інформаційно-освітнього середовища освітнього процесу, необхідного та достатнього для проведення повноцінного навчання засобами сучасних освітніх технологій (О. Пометун) [9, с. 18] тощо.

Кожна з обраних технологій навчання має бути орієнтованою на запланований результат професійної підготовки майбутніх соціальних працівників

України. Таким результатом є випускник (майбутній соціальний працівник), який відповідає освітньо-кваліфікаційним вимогам бакалавра спеціальності «Соціальна робота», зокрема у контексті професійно-орієнтованих дисциплін відповідно до галузевого стандарту, до складу якого належить дисципліна «Основи сценарної роботи і арт-терапії». Такий майбутній соціальний працівник повинен володіти знаннями, уміннями, навичками, досвідом, тобто готовністю та здатністю (компетентністю) необхідними для організації здійснення соціальної роботи, в умовах постійно змінної професійної ситуації, надто під час і після війни.

Проте постає питання: якими мають бути технології навчання у вищій освіті майбутніх соціальних працівників, щоб відповідати вимогам сучасної дидактичної парадигми? Адже відповідно до принципу варіативності навчання викладачі ЗВО мають можливість вибору та проектування освітнього процесу «з урахуванням можливостей сучасної дидактики у підвищенні ефективності освітніх структур; наукових розробок і практичного обґрунтування нових ідей і технологій» (О. Пометун) [9, с. 12]. Очевидно, що розробка «... перспективних концептуальних освітніх моделей і технологій має базуватися на всебічному та ретельному аналізі сучасних тенденцій розвитку міжнародного освітнього простору, закономірностей розвитку світового суспільного життя» (О. Матвієнко) [4, с. 19].

Однією з інноваційних педагогічних технологій, які є продуктивними (О. Пометун [9]), є технологія ситуаційного навчання. Використання цієї технології здатне забезпечити виховний ефект у контексті сучасної парадигми вищої педагогічної освіти, зокрема сформулювати готовність майбутніх соціальних працівників до вирішення професійних ситуацій. Крім того, проведений аналіз «Галузевого стандарту вищої освіти» [10], освітньо-професійних про-

грам спеціальності «Соціальна робота», наукових джерел (О. Бартош [1], А. Дуля [2], М. Довга [5], М. Житинська [3], Г. Михайлишин [5], Л. Романовська [11], С. Сургова [13] та ін.) показали, що освітньо-кваліфікаційні вимоги, завдання окремих навчальних дисциплін, до яких належать завдання навчальної дисципліни «Основи сценарної роботи і арт-терапії», та практична підготовка майбутніх соціальних працівників, а також основні види навчальної діяльності передбачають термін «ситуація» у змістових характеристиках, забезпечують формування у майбутніх фахівців ситуаційного мислення спеціального профілю – готовності до розв'язання професійних ситуацій, а тому вимагають організації ситуаційного навчання у професійній підготовці майбутніх соціальних працівників.

Спробуємо всебічно обґрунтувати це положення. Насамперед, пояснимо визначення поняття «ситуація» в контексті викладання навчальної дисципліни «Основи сценарної роботи і арт-терапії».

У наукових джерелах поняття «ситуація» (лат. *situatio* – положення, фр. *situation* – обставини) трактується як сукупність умов, що створюють конкретні обставини, зумовлюють специфічні міжособистісні стосунки; фрагмент розповіді про подію в художньому творі – епізод [15, с. 628]. Хоча існують й інші тлумачення поняття, передусім, вони порівнюють поняття «ситуація» і «випадок» / «обставини», що цілком виправдано з точки зору конкретного словникового трактування.

На думку К. Андерсона, загалом людська діяльність не лише ситуаційно зумовлена, а й має ситуаційне оформлення: людина зобов'язана діяти в ситуації, яка вимагає від неї ухвалення рішення. Свобода полягає у виборі рішення. Таким чином, ситуаційні фактори є важливими детермінантами поведінки будь-якої людини. З іншого боку, кожна ситуація, в яку потрапляє

людина, є «частиною її існування. Загалом ситуація є змістом всієї її дійсності» [16, с. 186].

Ситуація є відносно стабільним станом, моментом у професійному процесі. Однак протиріччя в цьому стані є, тобто воно по суті нестійке, тимчасове і таке, що повинно змінюватися. Ця суперечливість ситуації створює великий потенціал для її розвитку і переходу до нових ситуацій» [14, с. 29]. Водночас ситуація характеризується зміною ходу та перспектив на майбутнє, оскільки її подальший розвиток є неоднозначним. Значення ситуації в житті людини характеризується ще й тим, що вона стосується її інтересів, а тому часто вимагає негайного вирішення, передбачає можливість людського втручання, спрямованого на зміну ситуації з небажаної на бажану [16, с. 30].

За словами Ю. Сурміна, ситуація характеризується тим, що вона завжди вимагає від людини певного судження на основі аналізу та узагальнення багатьох даних. Крім того, ця оцінка суб'єктивна, оскільки залежить від засобів і методів аналізу та узагальнення конкретної особи [14, с. 3]. Крім того, є дві основні характеристики ситуації: множинність і неоднорідність вихідних даних. Повний опис ситуації включає перелік постулатів, поставлених індивіду ззовні або сформульованих ним самим. Виконання цих вимог створює умови для його трансформації. У воєнний та повоєнний час професійні ситуації сфери соціальної роботи – переважно, стресові чи екстремальні, і підготовка до ухвалення у них мобільно-правильного рішення – складний і спеціально обумовлений процес.

Термін «ситуація» тому вживається в абсолютно різних значеннях, зберігаючи як свою суть – логіко-лексичний стрижень – поняття «обставини», синонімами якого можуть бути терміни: «ситуація», «епізод», «момент», «випадок», «стан», «подія». Це означає, що ситуація – це обставина, яка виникла в певний момент життя людини і швидко

змінюється. Такі обставини (проблеми) можуть виникнути на підприємстві, у країні чи світі, проте вихід із них не завжди є швидким. І у першому, і у другому випадках рішенням завжди є інша ситуація: розв'язуючи одну ситуацію, ми автоматично створюємо іншу.

Цілком зрозуміло, що сутність і характер ситуації залежать від середовища, в якому вона виникла. Життя можна розуміти як нескінченний ланцюг життєвих (домашніх) або побутових ситуацій. З іншого боку, професійні ситуації залежно від виду діяльності бувають медичні, дорожні, будівельні, дидактичні тощо.

Аналізуючи поняття, похідні від слова «ситуація», варто зазначити, що з філологічної точки зору термін «ситуаційний» доречно вживати в контексті прямої залежності від ситуації (ситуаційний аналіз, ситуаційне навчання тощо), а «ситуативне» є вторинним щодо «ситуаційного», тобто спричинене певними умовами (ситуативне речення) (О. Пометун) [9, с. 273]. Тому надалі ми будемо використовувати термін «ситуаційний» у різних словосполученнях як складову словосполучень «ситуаційне мислення», «ситуаційне навчання», «технологія ситуаційного навчання» тощо.

Саме поняття «ситуаційне мислення», яке виникає при аналізі ситуації і є центром ситуаційного навчання, останнє десятиліття активно обговорюється в наукових колах зарубіжними дослідниками (К. Андерсон [16]). Вказано, що ситуаційний аналіз як його складова широко використовується в зарубіжній вищій освіті для розвитку критичного мислення, вивчення іноземної мови, розвитку загальної культури студентів, при викладанні окремих дисциплін, зокрема технічних.

У наукових роботах висвітлюється той факт, що ситуаційне навчання виникло на глибокій психологічній основі, заснованій на ситуаційному мисленні. Наприклад, К. Андерсон впевне-

ний, що моделями розвитку ситуативного мислення є теорія прийняття управлінських рішень Дж. Гібсона, концепція соціальної ситуації О. Виготського та теорія вирішення проблем Л. Шенфельда та ін. Позиції ситуаційної орієнтації в освіті відстоювали О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, П. Фрейре та ін. У психології та соціальній роботі значущості ситуаційне сприйняття та ситуаційний аналіз набувають у процесі арт-терапевтичних занять [16].

Розпочинаючи із 60-х років минулого століття в американських психологічних дослідженнях відбувалася «когнітивна революція»: інтелект ототожнювався з інформацією та здатністю обробляти поняття, вмело діяти в оволодінні навичками (процедурні знання). Проте школи продовжували прагнути викладати концепції та принципи (концептуальні знання). Була розбіжність між шкільною спрямованістю і психологічними даними. Психологи стверджували, що здатність мозку обробляти інформацію обмежена: він не використовує увесь свій потенціал для побудови концептуальної системи знань. Цей процес є певною мірою ситуаційним, тобто база знань людини складається не лише з абстрактних правил, законів і формул, а й з індивідуального досвіду. Водночас побудова системи знань пов'язана з реструктуризацією – людина не лише поступово збільшує обсяг знань, а й реорганізовує їх (доповнює, обдумує тощо) [16].

Підтримуючи ідею ситуаційного навчання, англійські вчені прийшли до висновку, «що абстрактні теоретичні ідеї, які вивчаються в університетах, непридатні для практичного використання у подальшій професійній діяльності», підтверджуючи повний відрив теорії від практики, брак ситуаційного мислення, тому що те, що «вбирають» майбутні фахівці, є перш за все, зразками професійної діяльності, і вони не узгоджуються з теоретичними положеннями професійної освіти» [16].

Формування ситуаційного мислення та ситуаційного знання, на думку дослідників, пов'язане, зокрема, з тим, як люди взаємодіють один з одним і як вони функціонують у різних ситуаціях. Така взаємодія як основна одиниця аналізу базується на інформації, якою володіє індивід як поза ситуацією, так і в контексті ситуації [14]. Тому важливою умовою ефективності ситуаційного навчання є дотримання принципів співпраці, співтворчості викладача зі студентами, що сприяє професійному розвитку студентів і робить навчальний процес актом професійного розвитку.

Це не означає, що тільки групове навчання завжди буде продуктивним, як би воно не було організоване. Індивідуальна робота в освіті передбачає побудову процесу на рівні індивідів, а ситуаційна перспектива фокусує увагу на системах діалогу та ефективних «траєкторіях» індивідуальної участі, запозичуючи методи дослідження та концептуальні структури з дискурс-аналізу, соціокультурної психології тощо, тим паче в умовах онлайн-навчання, підсиленого екстремально-стресовою ситуацією війни. На основі ситуаційної перспективи успіх передачі знань залежить від того, як зміниться ситуація, наскільки студент буде рішучий ухвалювати рішення у своїх діях, зокрема у контексті вивчення творчих дисциплін, однією з яких є «Основи сценарної роботи і арт-терапії».

Проте психолог К. Андерсон одночасно вбачає у ситуаційному навчанні загрозу пізнавальному потенціалу студенту, необхідному для його реального прогресу. Така загроза походить «від ситуаційного навчання та конструктивізму – двох абсолютно різних точок зору, вбудованих в освіту, які вони ігнорують, якщо не відкидають інформаційне мислення» [16].

Освітня концепція ситуаційного навчання у вищій школі передбачає побудову структур знань залежно від реальних робочих ситуацій шляхом використання спеціальної технології у освіті.

Проте підкреслимо, що ситуаційне мислення як певна рухливість і зосередженість майбутніх спеціалістів не означає, що вони володіють лише ситуаційними знаннями – мінімальною кількістю інформації, необхідної лише для ухвалення рішення в конкретній ситуації – і не суперечить виникненню системи знань.

Накопичено вдалий досвід застосування ситуаційного навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців медицини та економіки: серія підручників «Ситуаційний метод навчання», підручники «Ситуаційний менеджмент» є найпопулярнішими у професійній економічній освіті та відповідають державному стандарту професійної підготовки в цій галузі.

Як зазначалося раніше у статті, характер ситуації залежить від середовища, в якому вона виникла. Для майбутніх соціальних працівників такі ситуації мають соціальний характер. Деякі дослідники навіть трактують соціальну діяльність як вирішення професійних завдань, сформульованих на основі професійних ситуацій, що постійно виникають у професійній діяльності (О. Бартош [1], А. Дуля [2], М. Довга [5], М. Житинська [3], Г. Михайлишин [5], Л. Романовська [11], С. Сургова [13] та ін.).

Тому у процесі викладання навчальної дисципліни «Основи сценарної роботи і арт-терапії» необхідно створити такі умови, щоб знання набули розвиненої практики їх застосування в логіці суб'єкта професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.

Для того, щоб навчитися ухвалювати правильні рішення, необхідно тренувати свою цю здатність, а тому повноцінні професійні знання та навички можна отримати лише розвиваючи ситуаційне мислення в процесі ситуаційного аналізу. Аналіз реальної навчальної ситуації за ролями на заняттях з дисципліни «Основи сценарної роботи і арт-терапії» допоможе майбутнім соціальним працівникам сформувати власне ставлення до неї, набувати досвіду через гру, сприяти розвитку уяви та навички

критичного мислення, вміння знаходити й розглядати альтернативні варіанти дій, співчувати іншим.

Отже, ідея ситуаційного навчання, зокрема у процесі викладання навчальної дисципліни «Основи сценарної роботи і арт-терапії» у підготовці майбутніх соціальних працівників, полягає в набутті досвіду аналізу професійних ситуацій, насамперед навчальних, ухвалення самостійного рішення щодо їх розв'язку – пошук відповідей на спірні питання щодо майбутньої реальної професійної діяльності з цієї дисципліни на основі застосування теоретичних знань і, таким чином, набуття нових професійних знань, умінь і компетенцій.

Молоді спеціалісти-соціальні працівники часто відчувають значні методичні та психологічні труднощі через неготовність діяти в реальному – з його труднощами та перешкодами – освітнього процесі. Випускники ЗВО змушені з першого моменту роботи будувати свою діяльність на основі аналізу змінюваної професійної ситуації, що постійно виникає, та її негайного вирішення, тобто діяльність від практики до теорії, а не від знань до їх застосування (від теорії до практики), до чого звикли під час навчання. Насамперед, це стосується майбутніх соціальних працівників, діяльність яких ускладнена віковими особливостями клієнтів, що призводить до щоденного виникнення різноманітних специфічних професійних ситуацій, неправильне ухвалення рішень щодо яких може призвести до формування професійного ланцюжка проблеми.

Висновки і перспективи (Discussion). Таким чином, професійну діяльність майбутніх соціальних працівників можна охарактеризувати як ситуаційну діяльність, під час якої один тип професійної ситуації змінюється іншим або спонукає до виникнення іншої професійної ситуації. Тому сучасний професійний розвиток майбутніх соціальних працівників має реалізовуватися через впровадження дидактично обґрунтованого розв'язання широкого кола

професійних ситуацій у процесі викладання навчальної дисципліни «Основи сценарної роботи і арт-терапії». На цьому підґрунті виникає одне із протиріч професійної підготовки: між традиційним підходом до дидактичної системи підготовки майбутніх соціальних працівників та реаліями освітньої діяльності, що вимагає від фахівця ситуаційної мобільності, котра є результатом спеціальної ситуаційної підготовки із застосуванням відповідної технології.

Водночас перспективу подальших досліджень становить вивчення структурних компонентів технології ситуаційного навчання у підготовці майбутніх соціальних працівників.

Список використаних джерел

1. Бартош О. П. Деякі аспекти професійної підготовки майбутніх соціальних працівників на засадах праксеологічного підходу у вищих навчальних закладах України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Сер.: Педагогіка, соціальна робота. 2014. Вип. 34. С. 15–21. URL:

<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/3480/1/%D0%94%D0%95%D0%AF%D0%9A%D0%86%20%D0%90%D0%A1%D0%9F%D0%95%D0%9A%D0%A2%D0%98%20%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%A4%D0%95%D0%A1%D0%86%D0%99%D0%9D%D0%9E%D0%87%20%D0%9F%D0%86%D0%94%D0%93%D0%9E%D0%A2%D0%9E%D0%92%D0%9A%D0%98%20%D0%9C%D0%90%D0%99%D0%91%D0%A3%D0%A2%D0%9D%D0%86%D0%A5%20%D0%A1%D0%9E%D0%A6%D0%86%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%98%D0%A5%20%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%92%D0%9D%D0%98%D0%9A%D0%86%D0%92.pdf> (дата звернення: 26.09.2022).

2. Дуля А. В. Підготовка майбутніх соціальних працівників до здійснення соціальної роботи з військовослужбовцями та їх сім'ями. *Актуальні питання гуманітарних наук*: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2020. Вип. 2 (27). С. 193–198. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/32041/> (дата звернення: 27.09.2022).
3. Житинська М. О. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до здійснення паліативного догляду осіб літнього віку. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. Сер. 11: Соціальна робота. Вип. 26. С. 117–121. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/32562> (дата звернення: 26.09.2022).
4. Матвієнко О. В. Метод конкретних педагогічних ситуацій. Київ: Українське пропілеє, 2001. 300 с.
5. Михайлишин Г., Довга М. Організаційно-педагогічні умови професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями: поняття та загальна характеристика. *Освітні обрії*. 2019. Т. 49. № 2. С. 75–77. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/8339> (дата звернення: 25.09.2022).
6. Осадченко І. І. Технологія ситуаційного навчання у підготовці майбутніх учителів початкової школи: дис. ... доктора пед. наук:13.00.09. Київ, 2013. 540 с. URL: <http://www.disslib.org/tekhnolohia-sytuatsiynoho-navchannja-u-pidhotovtsi-majbutnikh-uchyteliv-pochatkovoyi-shkoly.html> (дата звернення: 25.09.2022).
7. Педагогічний словник / за редакцією важ. Ярмаченко М. Д. Київ: Педагогічна думка, 2004. 698 с.
8. Пехота О. М., Кіктенко А. З., Любарська О. М. та ін. Технологічний підхід в освіті. Освітні технології: навч.-метод. посібник. Київ: А.С.К., 2001. С. 7–26.
9. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ: СПД Кулінічев Б. М., 2007. 144 с.
10. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського рівня вищої освіти): затв. наказом МОН України від 24.04.2019 р. № 554 URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-Sotsial.robota-bakalavr-VO.18.01.pdf> (дата звернення: 26.09.2022).
11. Романовська Л. І. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності та позитивні тенденції такого процесу в Україні. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2013. № 2 (8). С. 224–227. URL: http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3235/3/Znpkhist_2013_2_4_5.pdf (дата звернення: 27.09.2022).
12. Сисоєва С. Technologie pedagogiczne. *Енциклопедія освіти* / за ред. Р. Г. Кремінь. Київ: Юрінком Інтер, 2008. С. 661.
13. Сургова С. Ю.. Підготовка майбутніх соціальних працівників до превентивної діяльності: монографія. Миколаїв: Іліон, 2021. 252 с. URL: <https://library.mk.ua/elib/pidgotovka-majbutnih-sotsialnyh-pratsivnykiv-do-preventyvnoyi-diyalnosti/> (дата звернення: 23.09.2022).
14. Сурмін Ю. Сутність ситуаційної методики: визначення базових

понять. Ситуаційний метод навчання: теорія і практика / упор.: О. Сидоренко, В. Чуба. Київ: Центр інновацій та розвитку, 2001. С. 29–35.

15. Сучасний словник іншомовних слів: Близько 20 тис. слів і словосполучень / упоряд.: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. Київ: Довіра, 2006. 786 с.

16. Anderson Cf., Reder and Simon, Situated Learning and Education. *Educational Researcher*. 1996, P. 5–11. URL: http://www.maa.org/t_and_l/sampler/rs_2add.html / (дата звернення: 23.09.2022).

References

1. Bartosh, O. P. (2014). Deyaki aspekty profesiynoyi pidhotovky maybutnikh sotsial'nykh pratsivnykiv na zasadakh prakseologichnoho pidkходу u vyshchyykh navchal'nykh zakladakh Ukrayiny [Some aspects of professional training of future social workers based on the praxeological approach in higher educational institutions of Ukraine]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Ser.: Pedagogika, sotsial'na robota*, 2014, 34, 15–21 [in Ukrainian].

2. Dulya, A. V. (2020). Pidhotovka maybutnikh sotsial'nykh pratsivnykiv do zdiysnennya sotsial'noyi roboty z viys'kovosluzhbovtsyamy ta yikh sim'yamy [Preparation of future social workers for social work with servicemen and their families]. *Aktual'ni pytannya humanitarnykh nauk: mizhvuzivs'kyi zbirnyk naukovykh prats' molodykh vchenykh Drohobys'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka – Current issues of humanitarian sciences: interuniversity collection of scientific works of young scientists of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University*, 2 (27), 193–198 [in

Ukrainian].

3. Zhytyns'ka, M. O. (2019). Profesiyna pidhotovka maybutnikh sotsial'nykh pratsivnykiv do zdiysnennya paliativnoho dohlyadu osib litn'oho viku [Professional training of future social workers for palliative care of elderly people]. *Naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova – Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov, ser. 11, 26, 117–121* [in Ukrainian].

4. Matviyenko, O. V. (2001). Metod konkretnykh pedahohichnykh sytuatsiy. Kyiv: Ukrayins'ke propileye [in Ukrainian].

5. Mykhaylyshyn, H., Dovha, M. (2019). Orhanizatsiyno-pedahohichni umovy profesiynoyi pidhotovky maybutnikh sotsial'nykh pratsivnykiv do roboty z molodymy sim'yamy: ponyattya ta zahal'na kharakterystyka [Organizational and pedagogical conditions of professional training of future social workers to work with young families: concepts and general characteristics]. *Osvitni obryi – Educational horizons*, 49, 2, 75–77 [in Ukrainian].

6. Osadchenko, I. I. (2013). Tekhnolohiya sytuatsiynoho navchannya u pidhotovtsi maybutnikh uchyteliv pochatkovoyi shkoly. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

7. Pedahohichnyy slovnyk. Yarmachenko M. D (Ed.) (2004). Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].

8. Pyekhota, O. M., Kiktenko, A. Z., Lyubars'ka, O. M. Et al. (2001). Tekhnolohichnyy pidkhid v osviti. *Osvitni tekhnolohiyi: navch.-metod. posibnyk*. Kyiv: A.S.K., 7–26 [in Ukrainian].

9. Pometun, O. I. (2007). Entsyklopediya interaktyvnoho navchannya. Kyiv: SPD Kulinichev B. M. [in Ukrainian].

10. Pro zatverdzhennya standartu vyshchoyi osvity za spetsial'nisty 231 «Sotsial'na robota» dlya pershoho (bakalavrs'koho rivnya vyshchoyi osvity): zatv. nakazom MON Ukrainy vid 24.04.2019 r. № 554 [in Ukrainian].

11. Romanovs'ka, L. I. (2013). Pidhotovka maybutnikh sotsial'nykh pedahohiv do profesiynoyi diyal'nosti ta pozytyvni tendentsiyi takoho protsesu v Ukraini [Preparation of future social pedagogues for professional activity and positive trends of such a process in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats' Khmel'nyts'koho instytutu sotsial'nykh tekhnolohiy Universytetu «Ukrayina»* – Collection of scientific works of the Khmelnytskyi Institute of Social Technologies of the University «Ukraine», 2 (8), 224–227 [in Ukrainian].

12. Sysoyeva, S. (2008). Technologie pedagogiczne.

Entsyklopediya osvity. R. H. Kremin' (Ed.). Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].

13. Surhova, S. YU. (2021). Pidhotovka maybutnikh sotsial'nykh pratsivnykiv do preventyvnoyi diyal'nosti. Mykolayiv: Ilion [in Ukrainian].

14. Surmin, YU. (2001). Sutnist' sytuatsiynoyi metodyky: vyznachennya bazovykh ponyat'. Sytuatsiynyy metod navchannya: teoriya i praktyka – itutional teaching method: theory and practice. O. Sydorenko, V. Chuba (Ed.). Kyiv: Tsentr innovatsiy ta rozvytku, 29–35 [in Ukrainian].

15. Suchasnyy slovnyk inshomovnykh sliv: Blyz'ko 20 tys. sliv i slovospoluchen' / O. I. Skopnenko, T. V. Tsymbalyuk (Ed.) (2006). Kyiv: Dovira [in Ukrainian].

16. Anderson, Cf., Reder and Simon. (1996), Situated Learning and Education. Educational Researcher.

THEORETICAL PRINCIPLES OF APPLICATION OF SITUATION LEARNING TECHNOLOGY IN THE TRAINING OF FUTURE SOCIAL WORKERS (ON THE EXAMPLE OF TEACHING THE EDUCATIONAL DISCIPLINE "FUNDAMENTALS OF SCENARIO WORK AND ART THERAPY")

Osadchenko I. I.

Abstract. The article, based on the analysis of scientific sources and empirical material, characterizes the theoretical principles of the application of situational learning technology in the training of future social workers (on the example of teaching the educational discipline "Fundamentals of scenario work and art therapy"). The professional activity of future social workers is described as situational activity, during which one type of professional situation is replaced by another or prompts the emergence of another professional situation. In order to learn to make the right decisions, it is necessary to train this ability, and therefore full-fledged professional knowledge and skills can be obtained only by developing situational thinking in the process of situational analysis. The analysis of a real educational situation by roles in classes on the discipline "Fundamentals of scenario work and art therapy" will help future social workers to form their own attitude towards it, gain experience through the game, promote the development of imagination and critical thinking skills, the ability to find and consider alternative options for actions, sympathize with others. It is noted that the modern professional development of future social workers should be implemented through the introduction of a didactically justified solution to a wide range of professional situations in the process of teaching the educational discipline "Fundamentals of scenario work and art therapy". One of the contradictions of professional training is emphasized: between the traditional approach to the didactic system of training future social workers and the realities of educational activity, which requires situational mobility from the specialist, which is the result of special situational training with the use of appropriate technology.

© Осадченко І. І.

HUMANITARIAN STUDIOS: PEDAGOGICS, PSYCHOLOGY, PHILOSOPHY Vol 13(3) 2022

Keywords: *educational technologies; situational learning technology; "Fundamentals of scenario work and art therapy", situation; professional situation; situational thinking; situational learning; training of future social workers.*